19103

การศึกษาเพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวสำหรับการใช้ประโยชน์จากแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด

นายวิฑูรย์ สัมฤทธิ์วงศ์

รหัส 4810312005

ภาคนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ของหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

หัวข้อภาคนิพนธ์	การศึกษาเพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวสำหรับการใช้ประโยชน์จากแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด
ชื่อผู้เขียน	นายวิฑูรย์ สัมฤทธิ์วงศ์
คณะ	พัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
หลักสูตร	เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. อุดมศักดิ์ ศีลประชาวงศ์
ชื่อปริญญา	เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)
ปีการศึกษา	2 / 2549

แนวปะการังเป็นระบบนิเวศทางทะเลที่สำคัญมากระบบหนึ่ง เนื่องจากความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งมีชีวิตที่เข้ามาพึ่งพาอาศัย ใช้ประโยชน์จากแนวปะการังในแง่ของการเป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ที่หลบภัย และเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำ ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการลดลงของแนวปะการังอย่างต่อเนื่องจนอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง ซึ่งสืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การปล่อยของเสียลงสู่ทะเลของชุมชนทั้งที่ยังไม่ได้รับการบำบัด การทิ้งน้ำมันเครื่องลงทะเลของเรือ การทอดสมอเรือที่ผิดวิธี การเก็บปะการังขาย รวมทั้งการดำน้ำดูปะการังที่ผิดวิธีและปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้าชมที่มีมากจนเกินความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวจะรับได้ โดยปัญหานี้เป็นปัญหาที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด กำลังเผชิญอยู่ การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงมูลค่าความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการเข้าใช้ประโยชน์จากแนวปะการังในรูปของค่าธรรมเนียมและความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์แนวปะการังให้คงอยู่ต่อไป เพื่อเป็นแนวทางให้ภาครัฐและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นความสำคัญ สามารถที่จะเปรียบเทียบเพื่อเรียงลำดับความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วิธีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ Contingent Valuation Method หรือ CVM ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในการประเมินมูลค่าสินค้าที่ไม่มีการซื้อขายผ่านตลาด (non-market commodities หรือ environmental goods) เช่น แนวปะการัง ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวสำหรับการประโยชน์จากแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่

เกาะช้าง จังหวัดตราด สังคมในฐานะผู้ได้ประโยชน์จากแนวปะการัง (coral reef) จะเป็นผู้ประเมิน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นจำนวน 300 ตัวอย่าง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธี Contingent Valuation Method หรือ CVM (วิธีการสมมติสถานการณ์) ด้วยคำถามปลายปิด (close-ended) และคำถามปลายเปิด (open-ended)

จากผลการศึกษาพบว่า มูลค่าความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการเข้าใช้ประโยชน์จากแนวปะการังในรูปของค่าธรรมเนียมและความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์แนวปะการังให้คงอยู่ต่อไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการเข้าใช้ประโยชน์จากแนวปะการังในรูปของค่าธรรมเนียมและความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์แนวปะการังให้คงอยู่ต่อไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยว โดยมีค่าความเต็มใจจะจ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวที่มาเข้าใช้ประโยชน์จากแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ในรูปของค่าธรรมเนียม มีค่าเท่ากับ 245 บาทต่อคนต่อครั้ง และความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์แนวปะการังให้คงอยู่ต่อไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด มีค่าเท่ากับ 562 บาทต่อคนต่อปี

จากผลการศึกษาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า มูลค่าของค่าธรรมเนียมและค่าของการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด นั้นมีมูลค่าที่สูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับค่าธรรมเนียมที่ทางอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ได้ทำการจัดเก็บและงบประมาณที่ภาครัฐได้ทำการจัดสรรให้กับโครงการด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐควรจะให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาทั้งในด้านนโยบายและข้อกำหนดกฎหมาย เพื่อจะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแนวปะการังเหล่านี้ยังคงอยู่สืบไป

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมศักดิ์ ศีลประชาวงศ์ ที่กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษาและดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ทั้งยังสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำ ปรึกษา ชี้แนะ รวมทั้งได้ติดตามความก้าวหน้าของภาคนิพนธ์มาโดยตลอด จนกระทั่งเป็นภาคนิพนธ์ที่เสร็จสมบูรณ์ ดังนั้นผู้จัดทำจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกาะช้าง จังหวัดตราด ทุกคนที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณไมตรีจิตของชาวเกาะช้างที่ให้คำแนะนำที่ดีรวมทั้งรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลตามสถานที่ต่างๆในบริเวณโดยรอบเกาะ และขอขอบพระคุณนักท่องเที่ยวทุกคนที่กรุณาสละเวลาความสุขในการท่องเที่ยวในการกรอกแบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้เพียงพอสำหรับดำเนินการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้โอกาสแห่งชีวิตและการสนับสนุนในการศึกษาอย่างดีที่สุดเสมอมา รวมทั้งกำลังใจและรอยยิ้มจากพี่ๆเพื่อนๆน้องๆคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม ศธ.14 ที่คอยเป็นกำลังใจช่วยเหลือเกื้อกูลในทุกด้าน ขอขอบพระคุณจากใจ

สุดท้ายนี้ คุณงามความดีและประโยชน์ของภาคนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้แด่ คุณพ่อ คุณแม่ คุณครูคณาจารย์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากมีข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดประการใดทางผู้จัดทำต้องขออภัยและขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วิฑูรย์ สัมฤทธิ์วงศ์

เมษายน ๒๕๕๐

19103

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ..... ก

กิตติกรรมประกาศ..... ข

สารบัญ..... ค

สารบัญตาราง..... ง

สารบัญภาพ..... จ

บทที่

1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา..... 2

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 3

1.4 ขอบเขตของการศึกษา..... 3

1.5 วิธีการศึกษา..... 3

1.6 องค์ประกอบของภาคนิพนธ์..... 4

2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 5

3 มูลค่าของแนวปะการัง แนวคิด ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และวิธีการศึกษา

3.1 ลักษณะโดยทั่วไปของแนวปะการัง..... 9

3.2 ประโยชน์ของแนวปะการัง..... 9

3.3 แนวคิดการวัดมูลค่าสิ่งแวดล้อม..... 10

3.4 การวัดสวัสดิการสำหรับการเปลี่ยนแปลงในราคา

(Welfare measures for changes in price)..... 11

3.5 วิธีการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม..... 16

3.6 วิธีการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมโดยวิธีการค้นทุนการท่องเที่ยว

(Travel Cost Method ,TCM) 18

3.7 การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมโดยวิธีการสมมติเหตุการณ์ให้ประเมิน

(Contingent Valuation Method, CVM)..... 23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่			หน้า
4	วิธีการดำเนินการศึกษา		
	4.1	แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	31
	4.2	การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
5	ผลการศึกษา		
	5.1	ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และ ข้อมูลทั่วไป	39
	5.2	ค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมในการเข้าใช้ประโยชน์จากแนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด	47
6	บทสรุปและข้อคิดเห็นเชิงนโยบาย		
	6.1	บทสรุป	48
	6.2	ข้อคิดเห็นเชิงนโยบาย	49
ภาคผนวก			
	ก	แบบสอบถามเพื่อทำการศึกษา	51
	ข	ผลลัพธ์ค่าความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเกาะช้าง จังหวัดตราด	67
บรรณานุกรม			80

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
5.1	แสดงถึงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด	39
5.2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับราคาและความเต็มใจที่จะจ่าย	42
5.3	แสดงนิยามตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่าย (Willingness to pay) ค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวสำหรับการประโยชน์จากแนวปะการัง บริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	42
5.4	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียม	43
5.5	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น	44
5.6	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แนวปะการังบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	45
5.7	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น	46

ตารางผนวกที่

1	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม ด้วยโปรแกรม Eviews4	68

สารบัญตาราง

ตารางผนวกที่		หน้า
2	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น ด้วยโปรแกรม Eviews4	68
3	แสดงผลของการประมาณการโพรบิต (Probit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม ด้วยโปรแกรม Eviews4	69
4	แสดงผลของการประมาณการโทบิต (Tobit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม ด้วยโปรแกรม Eviews4	69
5	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แนวปะการังบริเวณหมู่เกาะช้างด้วยโปรแกรม Eviews4	70
6	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น ด้วยโปรแกรม Eviews4	71
7	แสดงผลของการประมาณการโพรบิต (Probit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แนวปะการังบริเวณหมู่เกาะช้างด้วยโปรแกรม Eviews4	71
8	แสดงผลของการประมาณการโพรบิต (Probit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น ด้วยโปรแกรม Eviews4	72
9	แสดงผลของการประมาณการโทบิต (Tobit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมด้วยโปรแกรม Eviews4	72

สารบัญตาราง

ารางผนวกที่		หน้า
10	แสดงผลของการประมาณการโทบิต (Tobit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แนวปะการังบริเวณหมู่เกาะช้างด้วยโปรแกรม Eviews4	73
11	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม ด้วยโปรแกรม Limdep	74
12	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น ด้วยโปรแกรม Limdep	74
13	แสดงผลของการประมาณการโพรบิต (Probit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม ด้วยโปรแกรม Limdep	75
14	แสดงผลของการประมาณการโพรบิต (Probit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น ด้วยโปรแกรม Limdep	75
15	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แนวปะการังบริเวณหมู่เกาะช้างด้วยโปรแกรม Limdep	76
16	แสดงผลของการประมาณการโลจิต (Logit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น ด้วยโปรแกรม Limdep	77
17	แสดงผลของการประมาณการโพรบิต (Probit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แนวปะการังบริเวณหมู่เกาะช้างด้วยโปรแกรม Limdep	77

สารบัญตาราง

ตารางผนวกที่		หน้า
18	แสดงผลของการประมาณการโพรบิต (Probit estimation)โดยประมาณเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เท่านั้น ด้วยโปรแกรม Limdep	78
19	แสดงผลของการประมาณการโทบิต (Tobit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมด้วยโปรแกรม Limdep	78
20	แสดงผลของการประมาณการโทบิต (Tobit estimation)ในการประมาณการหาค่าความเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แนวปะการังบริเวณหมู่เกาะช้างด้วยโปรแกรม Limdep	79

สารบัญภาพ

ภาพที่ หน้า

3.1 แสดงThe compensating variation and the Hick-compensated demand and Marshallian demand 15

ภาพผนวกที่

1-2 สภาพโดยทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเกาะช้าง จังหวัดตราด 65

3-4 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บแบบสอบถาม 66